
Lukrative løgner

LEDER

ARE BREAN

are.brean@tidsskriftet.no

Are Brean er sjefredaktør i Tidsskriftet. Han er ph.d. og spesialist i nevrologi.

Vaksinemotstand er blitt *big business*. De viktigste aktørene er færre enn vi gjerne tror, og de gjør gode penger.

Foto: Sturlason

«Vaksinerte barn har mer enn fire ganger så stor risiko for å utvikle ADHD og autisme som uvaksinerte barn.» Falsk informasjon som blant annet dette finner du i mengder på nettsidene til den amerikanske foreningen Children's Health Defense (1). Her kan du kjøpe babytøy påtrykket tekster som «Uvaksinert og uredd» og «Ingen vaksine. Ikke noe problem» samt *The Measles Book*. Den avslører «35 løgner som media, myndigheter og farmasiindustrien ikke vil du skal vite om vaksiner» (1). I tillegg kan du se skremmende og profesjonelt produserte filmer om vaksinerings vederstyggheter, og du kan donere penger til foreningen. I midten av mai 2025 var målet å nå 1 million dollar i donasjoner innen utgangen av samme måned (1).

En av grunnleggerne, og tidligere mangeårig leder, av Children's Health Defense er USAs nåværende helseminister Robert F. Kennedy Jr. (1). Foreningen er kjent som en av de viktigste kildene for misinformasjon om vaksiner (2). Allerede i 2021 hadde nettsiden 4,7 millioner besøkende per måned (2), og bare i 2022 mottok foreningen 23,5 millioner dollar (omtrent 240 millioner norske kroner) i gaver og andre bidrag (3). Kennedy selv mottok i 2022, som leder av foreningen, en lønn på 510 000 dollar (mer enn 5 millioner kroner) (3).

Flere andre aktører gjør også gode penger på å promovere vaksinemotstand. Del Bigtree, filmprodusenten som var kommunikasjonsdirektør for Kennedys presidentvalgkamp i 2023, mottok i 2022 nærmere 3 millioner norske kroner som direktør for antivaksineforeningen Informed Consent Action Network (3). Og Simone Gold, en lege som er dømt til fengsel for sin rolle i stormingen av kongressbygningen i januar 2021, fikk i 2022 nærmere 6 millioner kroner fra foreningen America's Frontline Doctors, som også sprer falsk informasjon om covid-19-vaksinasjon (3).

«De finansielle musklene til de store aktørene i dette lukrative markedet gjør det mulig å pøse ut budskapet i høyt tempo og volum»

Vaksinemotstand er blitt *big business* i USA, med betydelig finansiell støtte kanalisert gjennom noen av USAs største veldedighetsorganisasjoner (4). De finansielle musklene til de store aktørene i dette lukrative markedet gjør det mulig å pøse ut budskapet i høyt tempo og volum. Det holder pengestrømmen gående, og etterlater samtidig et inntrykk av at aktørene er flere enn de egentlig er. En studie publisert i 2020 viste for eksempel at mer enn halvparten av samtlige Facebook-annonser med antivaksinebudskap var betalt av kun to aktører, hvorav Children's Health Defense var den ene (5). Tilsvarende viste en analyse at opptil 73 % av alt antivaksineinnhold på Facebook i løpet av to måneder i 2021 var publisert av bare 12 forskjellige aktører, blant annet Robert F. Kennedy Jr. (6).

«Det er lett å glemme at aktørene som fisker i dette grumsete vannet av folkelig frykt og mistro, også kan ha sterke finansielle interesser»

Forekomsten av vaksinemotstand forklares ofte med forhold som frykt for bivirkninger, livssyn, generell uvilje mot myndigheter, konspirasjonsteorier og manglende vitenskapelig forståelse (7). Det er lett å glemme at aktørene som fisker i dette grumsete vannet av folkelig frykt og mistro, også kan ha sterke finansielle interesser. Fenomenet er ikke nytt. Også Andrew Wakefield, den avskiltede britiske legen som i 1998 sto bak den forfalskede studien som mente å finne en sammenheng mellom MMR-vaksiner og autisme, hadde økonomiske motiver. Han hadde blant annet i hemmelighet søkt om patent på sin egen og påstått sikrere vaksiner, og samtidig fikk han penger fra advokatfirmaer som ønsket å saksøke vaksineprodusenter (8, 9). Den samme Wakefield er fortsatt aktiv, blant annet som filmskaper – betegnende nok sammen med Robert F. Kennedy Jr. og hans Children's Health Defense – i en film som skal vise hvordan Verdens helseorganisasjon driver befolkningskontroll ved å produsere vaksiner som gjør kvinner sterile (10).

USA har nå uttalte vaksinemotstandere i sentrale statlige posisjoner. Samtidig haster det å gjenopprette tilliten til forskning og nøytral informasjon. En modelleringsstudie har vist at meslinger kan bli endemisk dersom dagens lave vaksinedekning ikke økes (11). Det er lett å tenke at en slik utvikling ikke vil skje her i Norge. Men en nylig spørreundersøkelse som rangerte tillitt til forskere blant innbyggere i 68 ulike land, plasserte USA på en 19. plass, mens Norge lå på en beskjeden 39. plass – med en tillitt til forskere under det globale gjennomsnittet (12). Også her må vi derfor være på vakt mot misinformasjon og konspirasjonsteorier om vaksiner. Et skritt på veien er å erkjenne at aktørene som pisker opp vaksinemotstand, ofte kan være mer drevet av økonomi enn av ideologi.

REFERENCES

1. Children's Health Defense. <https://childrenshealthdefense.org/> Lest 20.5.2025.
2. Smith MR. How a Kennedy built an anti-vaccine juggernaut amid COVID-19. Associated Press 15.12.2021. <https://apnews.com/article/how-rfk-jr-built-anti-vaccine-juggernaut-amid-covid-4997be1bcf591fe8b7f1f90d16c9321e> Lest 20.5.2025.
3. Weber L. Tax records reveal the lucrative world of covid misinformation. The Washington Post 21.2.2024. <https://www.washingtonpost.com/nation/2024/02/21/covid-misinformation-earnings/> Lest 20.5.2025.
4. Bragman W, Kotch A. America's Biggest Charities Bankrolled RFK Jr.'s Anti-Vax Outfit. Rolling Stone 19.10.2023.

<https://www.rollingstone.com/politics/politics-features/rfk-jr-anti-vax-orgs-funding-major-charities-1234857214/> Lest 20.5.2025.

5. Jamison AM, Broniatowski DA, Dredze M et al. Vaccine-related advertising in the Facebook Ad Archive. *Vaccine* 2020; 38: 512–20. [PubMed][CrossRef]

6. Center for Countering Digital Hate. The Disinformation Dozen. <https://counterhate.com/wp-content/uploads/2022/05/210324-The-Disinformation-Dozen.pdf> Lest 20.5.2025.

7. Store medisinske leksikon. Vaksinemotstand. <https://sml.sn.no/vaksinemotstand> Lest 20.5.2025.

8. Deer B. Andrew Wakefield's vaccine patent. <https://briandeer.com/wakefield/vaccine-patent.htm> Lest 20.5.2025.

9. Deer B. Secrets of the MMR scare. How the vaccine crisis was meant to make money. *BMJ* 2011; 342: c5258. [PubMed][CrossRef]

10. Infertility CHDTV. A Diabolical Agenda. https://live.childrenshealthdefense.org/chd-tv/videos/infertility-a-diabolical-agenda/?itm_term=chd-films&_ga=2.19683384.1292801052.1747680483-850160949.1747680483 Lest 20.5.2025.

11. Kiang MV, Bubar KM, Maldonado Y et al. Modeling Reemergence of Vaccine-Eliminated Infectious Diseases Under Declining Vaccination in the US. *JAMA* 2025 doi: 10.1001/jama.2025.6495. [PubMed][CrossRef]

12. Cologna V, Mede NG, Berger S et al. Trust in scientists and their role in society across 68 countries. *Nat Hum Behav* 2025; 9: 713–30. [PubMed][CrossRef]

Publisert: 2. juni 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0340

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 5. februar 2026.